

Klasse trivsel for alle...

Indlæg fra Klassetrivsel GDPR-blog

Vi, i Klassetrivsel, ønsker at formidle rammer for, at der kan gennemføres spørgeundersøgelser, hvor etikken er i orden og hvor børnene erfarer, at det er trygt og relevant at svare på en undersøgelse. Hertil er vores opfordring helt klar: Gennemfør trivselsundersøgelser med spørgsmål der er aktuelle for børnenes og de unges hverdag i klassen. Lad grundlaget være den *positive* interesse for børn og unges egen opfattelse af deres hverdag.

Hvor går grænsen?

Er det okay at bede børn om at udlevere hinanden? Kan én krænkelse retfærdiggøre en ny krænkelse – og hvornår bliver et spørgsmål en krænkelse?

De seneste dage er denne etiske debat blusset op i Norge. Relevant og velkommen, for uanset hvilken position der tages i debatten, er jeg overbevist om at alle ønsker at gøre det, der er bedst for børnene.

Et af de områder der for mig er blevet meget tydelig i arbejdet med GDPR, er dilemmaerne der opstår i spændingsfeltet mellem personværn og spørgeetik. Ud fra dette dilemma, er temaet i dette indlæg de forskellige holdninger til, hvad kan vi tillade os at spørge børnene om. Det er ikke facit, men vi i Klassetrivsel ønsker at formidle stof til eftertanke, som kan bruges til refleksion i arbejdet med trivsel.

Forskelligheder i grundforståelser af mobning

Rammen for indlægget er mobning og de forskellige grundforståelser af fænomenet. Sat på spidsen, så ligger der i den ene opfattelse en *grundlæggende* forståelse af, at den der mobber andre, er en person med en eller anden defekt i sit sociale kompas, noget ondt eller aggressivt i personligheden og offeret er et svagt individ, der ikke kan forsvare sig. Modsat kan mobning opfattes som et produkt af usikre sociale konstellationer og gruppedynamikker, hvor alle personer har potentiale for både at blive mobber og offer. Hos Klassetrivsel indskrives vi os under den sidste opfattelse. Uanset om opfattelsen hører til den ene

eller anden side eller et sted midt i mellem, så er min erfaring, at det er med til at danne grundlag for vores holdning til hvad, der er etisk forsvarligt at spørge børn om i en trivsels-/mobbeundersøgelse. Det er helt sikkert; hvad der er i orden for nogle at spørge om, går langt over grænsen for andre. Dette skaber et problematisk spændingsfelt.

Hjælp til at ændre adfærd uden straf

Kundskabscenteret [Forandringsfabrikken i Norge](https://www.forandringsfabrikken.no/)¹ har gennemført flere dybdegående interviews med børn vedrørende blandt andet, hvad de oplever, udgør et trygt skolemiljø. En af de konklusioner, som I kan læse om i materialet "[Forandre med varme](https://www.forandringsfabrikken.no/ny-utgave-forandre-med-varme)", er:

*"Oppsummert kunnskap fra barn ber om at ingen tiltak eller metoder i skolen bygger på ideen om å bli kvitt atferd. Dette gir oftest for kortvarige og overfladiske løsninger."*²

Ifølge de børn Forandringsfabrikken har interviewet, ønsker børn at blive set, hørt og ikke mindst mødt i det, der er svært og få hjælp til at ændre adfærd uden, at det handler om belønning eller straf.

Datatilsynet i Norge understreger i et [blogindlæg](https://www.datatilsynet.no/indlægg) på deres hjemmeside, at et godt skolemiljø, skal inkludere alle elever i skolerne, både "mobbere", "medløbere" og "ofre" og alle derimellem.

*"Det er sikkert ikke så mange som er direkte overrasket over at vi i Datatilsynet understreker at rettsikkerhetsgarantier skal gjelde for alle – også de som mobber eller blir beskylt for mobbing. Vi er likevel litt overrasket over at det er kun ungdommene selv som påpeker det åpenbare (Red: i et høringssvar som er omtalt i indlægget citatet er hentet fra): Vi må ikke forsøke å stoppe krenkelser med å begå nye krenkelser."*³

De spørgsmål, som aktuelt diskuteres i Norge, er spørgsmål af typen "Hvem mobber?" og "Hvem larmer?", hvor børnene bedes om at navngive hhv. mobbere og "larmere". Umiddelbart er dette enkelt og lige til, vi har brug for at vide, hvem der gør noget forkert og det giver spørgsmålet svar på. Det er så her, den etiske diskussion kommer på banen - føles det f.eks. trygt for barnet at blive bedt om at navngive andre for noget negativt? Opleves det som et trygt og sikkert skolemiljø for det barn, der udpeges, som den der enten mobber eller larmer? Hvordan påvirker dette den voksnes opfattelse af og måde at møde barnet med problematisk adfærd? Og måske er en del af det centrale i dette spørgsmål i sidste ende, hvordan ville jeg selv have det med at udpege voksne kollegaer for at være hhv. mobbere og "larmere"? Hvis det nu ikke er etisk at spørge voksne mennesker om dette, hvordan kan det så forsvares at stille børnene spørgsmålene?

¹ <https://www.forandringsfabrikken.no/>

²Opsummeret kundskab fra børn beder om at ingen tiltag eller metoder i skolen bygger på ideen om at blive kvit med adfærd. Dette giver oftest for kortvarige og overfladiske løsninger."

<https://www.forandringsfabrikken.no/ny-utgave-forandre-med-varme>

³Det er sikkert ikke så mange der er direkte overrasket over at vi i Datatilsynet (Norge) understreger at retssikkerhetsgarantier skal gælde for alle – også de som mobber eller bliver beskyldt for mobning. Vi er alligevel lidt overrasket over at det er kun de unge selv som påpeger det åbenbare (Red: i et høringssvar som er omtalt i indlægget citatet er hentet fra): Vi må ikke forsøge at stoppe krænkelser med at begå nye krænkelser."

<https://www.personvernbloggen.no/2016/09/01/godt-skolemiljo-for-alle-ikke-stopp-krenkelser-med-nye-krenkelser/>

Trivselsundersøgelser bør være relevante i barnets hverdag

Vi, i Klasse trivsel, ønsker at formidle rammer for, at der kan gennemføres spørgeundersøgelser, hvor etikken er i orden og hvor børnene erfarer, at det er trygt og relevant at svare på en undersøgelse.

Helt konkret betyder det, at spørgsmål skal være konkrete og tæt på barnet og den unges virkelighed på skolen. Det der spørges om, skal også være noget, der er en reel interesse og mulighed for at arbejde med – spørg om hvad, der optager børnene i undervisning, hvad de tænker, er det gode læringsmiljø, hvem de gerne vil arbejde sammen med i forskellige fag eller er sammen med i pauserne mellem timerne.

I materialet fra Forandringsfabrikken⁴, kan vi læse, at børn ønsker at blive spurgt og mødt af interesserede voksne, der også kan se bag om den problematiske adfærd og hjælpe børnene med at udvikle deres sociale kompetencer. Det er en stor opgave, som for mig at se, udfordrer både lærere og forældre i forståelsen af socialitet og deraf grundlæggende etiske refleksioner. Det er store opgaver, som ikke løses alene i brugen af en trivselsundersøgelse i Klasse trivsel.

En trivselsundersøgelse kan rumme meget mere end et fokus på hvorvidt mobning foregår eller ej. I undersøgelser, hvor man interesserer sig for hvordan barnet og den unge opfatter egen hverdag, og hvor spørgsmålene hjælper barnet til at svare ud fra egen opfattelse, er det også barnets og den unges egen oplevelse af klasse miljøet, der kommer frem. Dette er meget mere nuanceret end blot at konstatere, om mobning findes i miljøet.

Sociometriske spørgsmål bør efterspørge de positive relationer mellem børn og unge. I sociometriske undersøgelser hvor deltagerne foretager positive tilvalg af hinanden, bliver f.eks. hierarkiet og grupperinger i klassen tydelig. Denne viden giver mulighed for at arbejde målrettet med, at alle elever skal være en del af meningsfulde, sociale fællesskaber i klassen og at eleverne ikke kun går sammen i kliner.

Når denne viden fra sociogrammerne *suppleres* med viden fra andre spørgsmål, der omhandler barnet eller den unges egen opfattelse af hverdagen i klassen og på skolen, supplerer det lærerens egne observationer af gruppedynamikken i klassen.

Lærere, som bruger Klasse trivsel, som en del af deres observationer i klassen og arbejder målrettet med trivslen og dermed også grundlaget for læring, kan desuden evaluere effekten ved gentagne undersøgelser i Klasse trivsel: Vælger børnene og de unge hinanden på kryds og tværs i flere situationer i de sociometriske spørgsmål og beskriver de deres oplevelser af miljøet i klassen mere positivt.

Dette blogindlæg er ikke det endegyldige svar på hvordan et etisk korrekt spørgsmål er udformet, men et indspark i debatten, om hvad der er i orden at spørge børn om. Hertil er vores opfordring helt klar: Gennemfør trivselsundersøgelser med spørgsmål der er aktuelle for børnenes og de unges hverdag i klassen. Lad grundlaget være den *positive* interesse for børn og unges egen opfattelse af deres

⁴ <https://www.forandringsfabrikken.no/ny-utgave-forandre-med-varme>

hverdag. Bed ikke børn eller unge om at udlevere hinanden. Lad spørgsmålene omhandle den enkeltes oplevelse og lad dit overblik som lærer, over gruppen og samtaler med eleverne, danne grundlaget for det udfordrende og grundlæggende vigtige arbejde med klasse miljøer, hvor der er plads til alle, og hvor alle børn trives.

Skrevet af Skolevisioner/Kjersti Lorvik Dirksen, 4/11-2019